

Софія ЛОБОЗИНСЬКА

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Проаналізовано процес еволюції банківської системи України. Виокремлено характерні ознаки кожного із періодів. Досліджено впливи макроекономічного середовища на стан банківського бізнесу. Окреслено перспективи розвитку вітчизняної банківської системи у майбутньому.

Зародження банківської сфери на теренах України пов'язують із розвитком грошово-банківського господарства в Північному Причорномор'ї у період масової колонізації греками узбереж Чорного та Азовського морів. Еволюційний шлях її розвитку відбувався під впливом економічної політики держав-завойовниць, адже періоди самостійності України, до моменту здобуття нею незалежності у 1991 р., були нетривалими. Лише з 1991 р., зі створенням банківської системи, наша країна стала на шлях ринкових трансформацій. Упродовж років незалежності вона пройшла певні етапи: поживлення, розквіт, спад, стагнацію, кризу. Кожен із них мав свої характерні риси.

Досліджуючи еволюцію банківської системи незалежної України, науковці-фінансисти не є одностайними у виокремленні етапів її розвитку; зміст і хронологічні межі подають по-різному. Зокрема, О. Дзюблюк вважає, що перший етап охоплює 1987–1989 рр. і характеризується початком реорганізації монобанківської системи адміністративно-командного типу. Другий етап (1990–1991 рр.) – це останній період функціонування банківської системи України в умовах колишнього СРСР, він визначається створенням реальних інституційних засад організації банківської діяльності за дво-

рівневим принципом. Третій етап (1992–1994 рр.) характеризується переважно екстенсивним розвитком в умовах зростаючої гіперінфляції та різкого зниження курсу національної валюти. Четвертий етап (починаючи з 1995 р.) відрізняється зменшенням кількості реально діючих банківських установ, що зумовлено об'єктивною необхідністю у концентрації банківського капіталу, зважаючи на потреби повноцінного обслуговування суб'єктів ринку [1, 84–87].

Очевидно, що четвертий етап не можна вважати завершальним у процесі формування банківської системи на ринкових засадах. У своєму реформованому вигляді сукупність банківських інститутів країни має максимально відповідати завданням побудови ринкової структури й інтересам національної економіки.

П. Біленчук, О. Диннік, І. Лютий, О. Скороход періодизацію формування сучасної банківської системи розпочинають з часу здобуття незалежності України. Декларація про державний суверенітет та Закон "Про економічну самостійність Української РСР" законодавчо закріпили за нашою країною право самостійного формування власної банківської системи, заклали фундамент створення нових комерційних банків [2, 16–18].

Наше наукове дослідження спрямоване на виявлення особливостей розвитку банківської сфери України в роки незалежності під впливом екзогенних та ендемогенних чинників з метою вироблення ефективних механізмів інвестування фінансових ресурсів банків у розвиток економічної системи.

Ми вважаємо, що перший етап – формування незалежної банківської системи – бере початок від 20 березня 1991 р., з часу ухвалення Закону України “Про банки і банківську діяльність”. Цим законом власністю України було оголошено Український республіканський банк Держбанку СРСР, Український республіканський банк державного комерційного промислово-будівельного банку “Укрпромбанк”, Український республіканський банк Ощадного банку СРСР, Український республіканський банк Зовніш-економбанку СРСР з їхніми мережами, обчислювальними центрами, усіма активами і пасивами. На базі Українського республіканського банку Держбанку СРСР було створено НБУ з його регіональними управліннями.

Цей етап характеризувався повномасштабною перереєстрацією та реорганізацією банків; скороченням державного капіталу у банківському секторі та розвитком приватного банківського капіталу; роздробленістю капіталу банків; початком залучення іноземного банківського капіталу; обмеженістю капітальної бази банків, незначними обсягами залученого банківського капіталу внаслідок низької довіри населення до банківських установ [3, 67–68].

Другий етап – становлення банківської системи – припадає на 1992–1993 рр., коли створювалися банки “нової хвилі”. З різних бюджетних і позабюджетних фондів виникла низка комерційних банків таких, як “Аваль”, “Інко”, “Відродження”, “Трансбанк” та ін. Простежувалося подальше зменшення частки “міністерського капіталу”, що було спричинено відповідною постановою

КМУ, яка передбачала здійснення процедури передачі міністерських пакетів акцій в управління Міністерством фінансів України. Беручи до уваги особливості розвитку банківської системи у період з 1992 по 1993 р., можна стверджувати, що цей етап характеризувався такими негативними тенденціями: зростанням тіньових оборотів у банківському секторі, впливом капіталу за кордон в офшорні зони; відсутністю належного законодавчого забезпечення діяльності банків, несформованістю систем гарантування вкладів фізичних осіб та захисту прав кредиторів.

Третій етап (1994 – до вересня 1996 р.) – це період банкрутства банків. Активізація роботи НБУ з побудови чіткої системи регулювання діяльності банків збіглася з періодом призупинення інфляційних процесів, які були головним джерелом безбідного існування деяких комерційних банків. Вони не були готові до жорсткішого контролю з боку НБУ, змін кон’юнктури фінансового ринку, централізованого управління банківською системою, що вивело їх на межу банкрутства. Зокрема, 1994 р. стали банкрутами та ліквідовано 11 банків; 1995 р. – 20, серед яких були найбільші комерційні банки – “Інко”, “Відродження”, “Економбанк”, “Лісбанк”; 1996 р. банкрутами стали 45 банків, а ще 60 опинилися в стані прихованого банкрутства [4, 99].

Процес масового банкрутства негативно вплинув на всю банківську систему, адже у вкладників була підірвана довіра до вітчизняних банків. У зазначений період на кредитно-фінансовому ринку розпочинають працювати іноземні банки та їхні представництва (всього було зареєстровано 14). З’являються 5 нових українських банків. Важливим моментом функціонування банківської системи цього періоду була зміна складу акціонерів багатьох комерційних банків та окремих філій шляхом продажу та перепродажу. Таких змін зазнали понад

70 банків [2, 17]. Цей етап виявився найдинамічнішим в організаційному аспекті.

Четвертий етап (звересня 1996–1997 рр.) – стабілізація банківського ринку та впровадження національної грошової одиниці. Відбулося формування нормативно-правової бази для здійснення монетарної політики та банківського нагляду, сформовано валютний ринок і ринок цінних паперів, проведено грошову реформу, створено національну платіжну систему, проведено реформу бухгалтерського обліку та звітності у банках.

У цей період розвиток банківського капіталу відбувався повільними темпами. Банкам важко було знаходити доступ до необхідних інвестиційних ресурсів, банківські послуги були недостатньо високої якості. Впродовж цього етапу діяло 227–229 банків. У 1997 р. за участю іноземного капіталу функціонувало 22 банківські установи, серед яких 6 банків зі 100-відсотковим іноземним банківським капіталом. Від 1996 р. до фінансової кризи 1998 р. капітал банків збільшився на 41%, кредитний портфель – на 70%. Власний капітал становив четверту частину пасивів. Отже, на цьому етапі банки не достатньо займалися фінансовим посередництвом, орієнтуючись головно на власні ресурси. Кошти населення, вкладені в банки, становили 2,9% від ВВП [3, 69].

П'ятий етап розвитку банківської системи – зниження ділової активності банків – припадає на період світової фінансової кризи (1998–1999 рр.), коли відбулося знецінення значної частини капіталів банківської системи. НБУ сприяв концентрації і централізації банківського капіталу і послідовно втілював певні вимоги щодо достатності власного капіталу банків. Однак шляхом підвищення рівня капіталізації не вдалося забезпечити стабільність банківської системи. Про недостатній рівень капіталізації свідчить показник відношення власного капіталу банків України до ВВП, який ста-

новив на той час 4,3%. Його вважали одним із найнижчих в Європі (відношення банківського капіталу до ВВП у країнах Центральної Європи становило 40%, у розвинутих країнах – 80%) [3, 69]. Незначною була і ділова активність банків. Зокрема, станом на 01.01.1999 р. обсяг банківських кредитів дорівнював 10942 млн. грн., що складало 8,4% ВВП, зобов'язання становили 19929 млн. грн. (15,3% ВВП), вклади населення – 4459 млн. грн. (3,4%) [5, 43].

Після фінансової кризи 1997–1998 рр. банківська система України відновлювалася досить динамічно. Цьому сприяла тривала макроекономічна стабільність і прискорені темпи економічного зростання. Якщо на кінець 1998 р. частка чистих активів банківської системи (скорегованих на резерви за активними операціями) становила 19,5% ВВП, то вже на кінець 2003 р. вона зростає майже вдвічі й сягнула 38,1% ВВП [6; 7].

З 2000 р. до 2004 р. – на шостому етапі розвитку – банківська система продемонструвала піднесення, що стало основою наступного етапу, який можна назвати її розквітом. Протягом цього етапу простежується помітний прогрес у розвитку вітчизняного банківського капіталу. Підвищилася фінансова стабільність кредитних установ, поліпилася якість активів, зростає капіталізація банків, зменшилися ризики їхньої діяльності.

Про підвищення рівня капіталізації свідчить збільшення балансового капіталу банків у 2003 р. у 1,5 раза порівняно з 2000 р., сплаченого зареєстрованого статутного капіталу – у 1,8 раза, регулятивного капіталу – удвічі. Кількість банків, статутний капітал яких перевищував 5 млн. євро, збільшилася з 38 до 57, що дало змогу розширити кредитування економіки. Водночас збільшилася кількість установ зі статутним капіталом до 3 млн. євро – від 17 до 45 банків, активи у 2003 р., порівняно з 2000 р., збільшилися в 2,3 раза, кредитний портфель – у 2,9 раза, а довгостроко-

ві кредити зросли у 3,5 раза, що свідчить про позитивні зміни у банківництві [8].

Іноземні інвестиції в капітал банків зросли у 2001 р. на 37,7%, а у 2002 р. – на 40,1%. Капітал банків з іноземним капіталом у 2002 р. становив приблизно п'яту частину капіталу банків України, а активи – шосту частину сукупних активів [441, 86]. У 2003 р. зареєстрованих установ з іноземним капіталом було 19, зокрема, із 100-відсотковим іноземним капіталом – 7, частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків становила 14,2% [9, 3].

У 2004 р., незважаючи на складнощі, зумовлені політичною ситуацією в країні, зростання нестабільності валютного, фінансового ринків, банківська система розвивалася динамічно і продовжувала демонструвати позитивні зміни розвитку. Перші три квартали 2004 р. були одними з найкращих за всю історію її функціонування. Банки активно кредитували промисловість, сільське господарство, будівельну галузь. Різко зросли обсяги іпотечного кредитування. 2004 р. став найприбутковішим. Прибуток досягнув 1,4 млрд. грн., збільшившись порівняно з 2003 р. у 1,7 раза [10]. Обсяг кредитів, виданих банками в 2004 р., становив 70 млрд. грн. Однак темпи кредитування зменшилися порівняно з 2003 р. від 61,2% до 32%. За даними 2004 р. чисті активи банків зросли на 34% (до 134,5 млрд. грн.), хоча в 2003 р. їхнє зростання досягнуло рекордних 56%; обсяги вкладів населення у 2004 р. зросли на 28,5% (до 41,6 млрд. грн.), тоді як в 2003 р. – на 68% [10].

З метою відновлення стабільного функціонування та розвитку банки змушені були переглянути свої підходи до організації банківського бізнесу. На наступному етапі розвитку пріоритетними для вирішення стали завдання: підвищення рівня капіталізації і достатності капіталу, ліквідності та платоспроможності; підвищення ефективності діяльності; поліпшення якості активів, кредитного

портфеля та зниження ризиків у діяльності банку; зростання довіри вкладників.

Сьомий етап (від 2005 р. до вересня 2008 р.) – накопичення ризиків – характеризується збільшенням фінансових потужностей кредитних установ. Переборовши політичну кризу, відновлюється банківська система України, яка упродовж зазначених років зміцнювала свою конкурентоспроможність. Це підтверджує зростання питомої ваги у ВВП балансового капіталу, загальних активів та зобов'язань вітчизняних банків. Зокрема, від 2005 р. до 2008 р. частка банківського капіталу у ВВП зросла майже удвічі і на 01.01.2008 р. сягнула 9,8%, а частка загальних активів банків у ВВП – 86,8% [11].

Аналізуючи зобов'язання банків за залученими коштами, необхідно зауважити планомірне зростання частки зобов'язань у ВВП країни. З 2005 р. частка зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб, у ВВП зросла майже утричі і сягнула 74,3% [12]. У період з 2005 р. до 2008 р. помітно пошавилася діяльність іноземних банків на території України. Кількість банків за участю іноземного капіталу зросла майже удвічі і станом на 01.01.2008 р. становила 47 банків із 198 зареєстрованих, зокрема, 17 – зі 100-відсотковим іноземним капіталом. Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків за період 2005–2007 рр. зросла від 19,5 до 35% [13, 85–86].

Динамічний розвиток банківського сектору відбувався на тлі сприятливого макроекономічного середовища. З другої половини 2005 р., коли економіка України була визнана економікою ринкового типу, потоки іноземного капіталу в країну зросли, складалися сприятливі зовнішні умови для активних запозичень банків на міжнародних ринках капіталу.

Зі зростанням ресурсної бази банки активно здійснювали кредитні операції. Обсяги наданих кредитів (2006–2007 рр.) зросли майже втричі, більше половини припадало

на кредити, надані в іноземній валюті (на 01.01.2008 – 52%) [14, 34]. Це було пов'язано із нижчими процентними ставками за кредитами в іноземній валюті порівняно з національною, нерозвиненістю вітчизняної фінансової системи, особливістю структури ресурсної бази вітчизняних банків. Кредити, надані фізичним особам, у зазначений період зростали швидшими темпами, ніж кредити, надані суб'єктам господарювання (3,5 рази порівняно з 2,8) [14, 38]. Упродовж 2007 р. зберігалася тенденція випереджаючих темпів зростання довгострокових кредитів, які збільшилися на 85,7% (на 134,7 млрд. грн.) і досягли 292,0 млрд. грн., а їхня частка в загальній сумі кредитів порівняно з початком року зросла від 58,3 до 60,1% [15, 17].

Зростання кредитних і валютних ризиків, нераціональна структура ресурсної бази, відсутність належного рівня менеджменту та стратегій управління ризиками призвели до загрозливого стану справ у банківській системі.

Восьмий етап розвитку банківської системи – глибокий спад (криза) – розпочався з вересня 2008 р. і тривав до січня 2011 р.

За результатами проведеного (восени 2008 р.) аудиту першої групи банків за величиною активів було виявлено потребу в їх докапіталізації на суму 24,7 млрд. грн. За оцінками різних експертів, у банківську систему України необхідно було влити капітал на суму від 50 до 70 млрд. грн. [16, 14]. Загрозливим був відтік капіталу. З жовтня 2008 р. до березня 2009 р. депозити фізичних осіб у гривні зменшилися на 26,72 млрд. грн., або на 21,1%, а депозити фізичних осіб у валюті – на 3,46 млрд. дол., або на 22,09% [17, 14]. Такий масштабний вплив коштів похитнув фінансову стабільність банків і спричинив значний розрив ліквідності у банківських установах.

Для поновлення ліквідності єдиним джерелом залишалися лише канали рефінан-

сування НБУ (зважаючи на світову кризу, запозичення на зовнішніх ринках стали недоступними, внутрішні джерела нагромадження капіталу були перекриті недовірою населення до банківської системи). У період з вересня до лютого 2009 р. НБУ рефінансував вітчизняні банки на суму 110,6 млрд. грн. Видані ресурси спрямовували переважно на погашення депозитів, імпорتنі закупівлі та валютні спекуляції, а не на кредитування економіки. У січні 2009 р. рефінансування практично було зупинено (видано кредитів на суму лише 1,4 млрд. грн.), що значно погіршило ситуацію із наповненням економіки грошима [18, 6].

Зупинка рефінансування була зумовлена політичним протистоянням різних гілок влади (Кабінету Міністрів та НБУ). За таких умов фінансове становище банків тільки погіршувалося. Підтвердженням цього стало значне збільшення кількості банків, у яких у 2009 р. було запроваджено тимчасову адміністрацію ("Укргазбанк", "Фінанси і Кредит", "Імексбанк". "Банк регіонального розвитку", "Укрпромбанк", "Національний кредит", "Причорномор'я", "Київ", "Надра", "Західінкомбанк", "Одеса-банк", "Трансбанк", "Родовідбанк", "Бігенергія", "Селянський комерційний банк "Дністер", "АРМА") та введено кураторів НБУ. Більшість банків із тимчасовою адміністрацією виявилися неспроможними відновити належний рівень ліквідності та платоспроможності, що призвело до масштабних процесів ліквідації банків. У 2010 р. у стадії ліквідації перебувало 18 банків, зокрема; "Банк регіонального розвитку", "Укрпромбанк", "Причорномор'я", "Одеса-банк", "Трансбанк", "Бігенергія", "Селянський комерційний банк "Дністер", "АРМА". У цей час тимчасові адміністрації працювали у таких банках: "Надра", "Родовідбанк", "Синтез", "Комерційний банк "Соцкомбанк" [12].

Основні показники діяльності банківської системи за 2008–2010 рр. свідчать

про значну її вразливість до чинників макроекономічної нестабільності. Постійна зміна кон'юнктури та непередбаченість економічної політики тільки гальмували потенціал банківської системи у соціальному векторі розвитку економіки.

Криза значно послабила спроможність банківської системи у розширеному відтворенні економіки. Найбільших збитків банківська система зазнала у 2009 р. (-38450 млн. грн.). У 2010 р. сукупні збитки українських банків склали 13027 млн. грн., що на 58,6% менше, ніж у 2009 р. [12].

Збиткова діяльність повною мірою відобразилася на показниках поточної ефективності функціонування банківської системи. У 2009 р. рентабельність активів (ROA) становила (-4,38%), рентабельність капіталу (ROE) – (-32,52%), а у 2010 р. – (-1,45%) та (-10,19%) відповідно (це за умови, що достатнім рівнем вважається ROA більше 1%, а ROE – більше 7%) [19]. Причиною такої збиткової діяльності банківської системи можна назвати неконтрольоване зростання кредитних ризиків у період “кредитного буму” (2005–2007 рр.).

У 2010 р. частка активів у ВВП знизилася до 86,7%, частка кредитів – 69,5%, частка зобов'язань – до 74,1%. Балансова вартість кредитного портфеля протягом 2010 р. зменшилася на 1,3% до 610 млрд. грн. [6] Частка кредитів у сукупних активах станом на 01.01.2011 р. становила 64,8%, станом на 01.01.2010 р. – 70,9%. Таким чином, на початок 2011 р. банківська система характеризувалася надліквідністю, що пояснюється низькими темпами збільшення розмірів кредитного портфеля та значними темпами зростання грошових коштів.

Що ж стосується зобов'язань українських банків, то їх сукупний обсяг у 2010 р. склав 804,4 млрд. грн., що на 51,1 млрд. грн. (+6,7%) більше, ніж у 2009 р. Протягом 2010 р. спостерігалось зменшення коштів

банків і зростання коштів клієнтів – фізичних та юридичних осіб. Депозитний портфель банків збільшився на 25,6%, що говорить про відновлення довіри. Необхідно звернути увагу на достатньо повільні темпи зростання їх капіталу відносно ВВП. Це показує тенденцію до слабкості банківської системи щодо забезпечення достатності ресурсного потенціалу в частині власного капіталу і свідчить про ризикованість діяльності банків України.

У 2010 р. сукупний обсяг власного капіталу українських банків складав 137,7 млрд. грн., що на 17 млрд. грн. (14,6%) більше, ніж у 2009 р. [19]. Нарощування статутного капіталу забезпечувалося за рахунок інвестицій вітчизняних та іноземних інвесторів. Збереження тенденції до збільшення капіталу за рахунок коштів вітчизняних інвесторів посприяло підвищенню ефективності використання ресурсів банківських установ, зміцненню їх фінансового стану і якості активів, що дало можливість дещо розширити обсяги кредитування національної економіки у 2011 та 2012 рр.

Дев'ятий етап розвитку вітчизняного банківництва – післякризове відновлення банківської системи (з січня 2011 – донині).

Після повільного зростання кредитування та відчутного відновлення депозитної бази у 2010 році банківська система була готова до динамічного розвитку. Однак упродовж 2011 року загальний обсяг кредитування збільшився лише на 10%, що було повільніше, ніж зростання ВВП [20]. Жорстка валютно-кредитна політика НБУ та проблеми з ліквідністю банків в Європі вплинули на вартість фінансування українських банків. Це спонукало банки до підвищення кредитних ставок.

У 2011 р. якість кредитного портфеля зросла. Наприкінці 2011 р. частка проблемних позик зменшилася до 9,6%, порівняно з 11,2% у 2010 р. Основною причиною поліпшення була активізація вирішення пи-

тання проблемних позик шляхом списання. Приблизно половина щорічного списання проблемних кредитів відбулася в листопаді-грудні після того, як податкова адміністрація погодилася не обкладати податком списання проблемних позик [21].

У 2011 р. простежувалася позитивна динаміка прибутковості банківського сектору, оскільки плавно відновлювалося кредитування реальної економіки. І хоча система задекларувала збитки, вони скоротилися на 40,8%, до 7,708 млрд. грн. [20]. Поліпшення прибутковості торкнулося усієї системи. При цьому 144 банки отримали прибутки, а найбільша частка збитків (53%) припала тільки на дві фінансові установи – “Укрсисбанк” і “Укргазбанк”. Однак жорстка звужувальна грошово-кредитна політика й обмежене кредитування стримували ріст прибутків банківських установ.

Упродовж року характерним для банків була надмірна чутливість до системного ризику, що обумовлювалася складним операційним середовищем і регуляторною базою, низьким рівнем довіри внутрішніх інвесторів до банківських установ, обмеженими можливостями запозичень на зовнішніх ринках, ризиками в окремих галузях економіки.

Пожвавлення банківської системи продовжується. За результатами 9 місяців 2012 р. розмір активів збільшився на 6,0% і дорівнював 1117,5 млрд. грн. [22] Продовжував зростати кредитно-інвестиційний портфель: обсяг торгових цінних паперів та цінних паперів у портфелі банку на продаж збільшився на 53,52% і на 22,55% відповідно, а балансова вартість кредитного портфеля зросла лише на 3,04% [22]. На жаль, банківська система України характеризується низьким рівнем кредитування, що пов'язано з високими вимогами до потенційних позичальників, а також погіршенням кон'юнктури основних промислових ринків, що компенсується активністю банків у роз-

міщенні коштів в ОВДП, міжбанківських кредитах та інших альтернативних активах.

Збільшується накопичення коштів фізичних осіб у ресурсній базі банків. Зростання депозитів фізичних осіб протягом 9 місяців 2012 р. склало 14%, що обумовлено значним зростанням процентної ставки [22]. Однак дороговизна такого ресурсу у поєднанні з відсутністю активних інвестиційних вкладень скорочує чистий процентний дохід банків. Переважання короткострокових депозитів, разом із можливістю дострокового зняття коштів, робить ресурсну базу нестабільною і стримує довгострокове кредитування економіки.

За 9 місяців 2012 р. зріс обсяг власного капіталу банківської системи України на 5,8% і дорівнює 164,4 млрд. грн. [22]. Однак сукупний обсяг власного капіталу залишається меншим від статутного капіталу, що пояснюється значними обсягами накопичених збитків упродовж 2009–2011 рр.

Банківська система продемонструвала прибутковий тренд. За 9 місяців 2012 р. прибуток склав 2775 млн. грн., що пов'язано із завершенням формування банками резервів під проблемну заборгованість [22]. Характерною рисою є також зростання частки комісійних доходів у структурі доходів банківської системи, оскільки за відсутності реального платоспроможного позичальника банки сфокусувалися на запровадженні нових послуг та підвищенні чинних тарифів.

Отже, для підтримки економічного поживлення у банківському секторі необхідно чітко визначити подальший план дій, який містив би заходи щодо оптимізації структури капіталу, активів та зобов'язань банківської системи, забезпечення фінансової стійкості банків та їхнього позитивного впливу на розвиток реального сектору економіки. Зокрема, важливим є вирішення питання щодо альтернативних джерел поповнення ресурсної бази банків, зменшення

їхньої вартості. Особливу увагу необхідно приділити розробці заходів щодо створення сприятливих умов для розвитку інвестиційної діяльності банків. Сучасна державна політика регулювання вітчизняної банківської системи має надалі спрямовуватися на удосконалення правового забезпечення банківської діяльності, підвищення конкурентоспроможності банківської системи, підбір відповідного інструментарію монетарного регулювання, удосконалення механізму регулювання ліквідності, формування адекватної моделі роботи з проблемними банками, а також підвищення якості банківського регулювання та нагляду.

Література

1. Дзюблук О. В. *Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах реформування економіки: Монографія.* – К.: Поліграфкнига, 2000. – 512 с.
2. *Банківське право: українське та європейське* / П. Д. Біленчук, О. Г. Диннік, І. О. Лютий. – К.: Аміка, 1999. – 400 с.
3. *Банківський капітал: історія, теорія, досвід* / С. К. Реверчук, У. В. Владичин, М. Б. Палаєвич – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 276 с.
4. Стрельбицька Л. М., Стрельбицький М. П. *Основи безпеки банківської системи України та банківської діяльності: Монографія.* – К.: Кондор, 2004. – 600 с.
5. Матвієнко П. *Капіталізація як дійовий інструмент підвищення надійності банківської системи України // Економіка України.* – 2008. – № 1. – С. 42–52.
6. *Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
7. *Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Гусев Ю., Погремушный В. *Акселераты // Бизнес.* – 2006. – № 23. – С. 44–49.
9. Шаповалов А. *Присутність іноземного капіталу в банківському секторі України // Вісник НБУ.* – 2008. – № 4. – С. 2–7.
10. *Продовжують зростати основні показники діяльності українських банків [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.kuchma.org.ua/institute/monitoring/482d41af8fb72/htm>.
11. Гришанков Д., Самієв П. *Мощная, открытая, суверенная [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.bankir.ru/analytics/nadzor/7/127498/htm>.
12. *Банківський нагляд [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
13. Чуб О. *Становлення та розвиток банківської системи України в контексті присутності іноземного капіталу // Банківська справа.* – 2008. – № 6. – С. 81–89.
14. *Дії Національного банку України в період загострення світової фінансової кризи. Аналітичний звіт [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
15. *Річний звіт про діяльність банківського нагляду України у 2007 році. Інформаційні матеріали [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
16. Германова О. *Триває робота щодо створення Податкового кодексу // Вісник податкової служби України.* – 2007. – № 12 – С. 3–4.
17. Вяземський А. *Зачем банки в Украине наращивают капитал // Дело.* – 2009. – 13 марта – С. 14.
18. Герасимова Т. *Кабмин держит банки на голодном пайке // Дело.* – 2009. – 29 янв. – С. 6.
19. *Форум ПМФУ: Огляд банківської системи України – 2011 [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.bancografo.com>
20. *Банківська система України – результати діяльності у 2011 році. Українське кредитно-рейтингове агентство. [Електронний ресурс].* – Режим доступу: http://www.nabu.com.ua/analysis/analysis_reser/pdf
21. *Аналітичний огляд банківської системи України за 9 місяців 2012 року. [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.finance.ua>